

Actueel onderzoek naar leerpotentieel

Veel onderzoeken, zoals CITO en intelligentie-tests, meten wat een kind tot nu toe beheerst. Bij onderzoek naar leerpotentieel draait het juist om het verschil tussen dat wat een leerling nu kan en dat wat deze leerling zou kunnen. Gespecialiseerde adviseurs van het HCO hebben in de afgelopen jaren de wetenschappelijke inzichten over leerpotentieel vertaald naar de onderwijspraktijk. In deze editie van HCO Nieuws een update over de impact van het denken in termen van ontwikkelkansen. Welke praktische tools hebben we in handen die kinderen helpen de volgende stap te zetten in hun ontwikkeling? Wat zijn de nieuwste ontwikkelingen? We vragen het een aantal experts.

'Meer kans om te slagen in het onderwijs'

Femke Stad, Hanna Stoutjesdijk en Marlous Tiekstra

Ervaringen met dynamisch leerpotentieel onderzoek op scholen

Tijdens een dynamisch leerpotentieel onderzoek kijkt de onderzoeker niet alleen naar wat de leerling al weet of kan. De leerling krijgt juist iets nieuws aangeleerd. Op die manier wordt in kaart gebracht welke soort en hoeveel instructie een kind nodig heeft, en ook in welke mate het kind hiervan profiteert. Hanna Stoutjesdijk, orthopedagoog bij het HCO, heeft in de afgelopen jaren bij veel leerlingen dit type onderzoek afgenomen. Zij licht haar ervaringen toe: 'Ik ben ervan overtuigd dat ieder mens ontwikkelingsmogelijkheden heeft. Ik zie elk onderzoek als een puzzel om de specifieke onderwijsbehoeften van een leerling te achterhalen. Het mooie van dit instrument is dat je tijdens het onderzoek merkt met welke interventies je een leerling kunt activeren en verder kunt helpen in zijn of haar ontwikkeling.'

Hanna vervolgt: 'Dynamisch leerpotentieel onderzoek wordt vaak ingezet als de leraar of ouders het idee hebben: "Dit kind kan het wel, maar het komt er nog niet uit". Het is voor het kind zelf en alle betrokkenen heel fijn als er meer duidelijkheid is over wat nodig is om wel

stappen te zetten in de ontwikkeling. Het is bovendien een hele positieve aanpak. We zijn soms geneigd vooral te kijken naar dingen die niet goed gaan of gebreken die moeten worden gerepareerd. Bij leerpotentieel onderzoek focussen we juist op de kwaliteiten die al aanwezig zijn. Hoe kun je deze versterken of inzetten?'

Nieuw: leerpotentieel onderzoek en woordenschatontwikkeling

Actueel is de ontwikkeling van een dynamisch onderzoeksinstrument waarmee de leerbaarheid van de Nederlandse woordenschat kan worden onderzocht. Hiermee hoopt het HCO nog beter Nt2-leerlingen te kunnen begeleiden. In het buitenland zijn al veel positieve ervaringen met het inzetten van dynamische instrumenten gericht op woordenschatontwikkeling. De HCO-adviseurs Marlous Tiekstra, Femke Stad (beiden gepromoveerd op een onderzoek naar dynamische testen), Han van der Vleuten en onderzoeksstagiair Andrea Romijn maken daarom voor de ontwikkeling van dit instrument gebruik van Brits onderzoek van Dr. Camilleri en Dr. Hasson.

Potentieel van een Nt2-leerling beter tot zijn recht laten komen

Femke Stad: 'Regelmatig krijgen we van scholen vragen over leerlingen met een anderstalige achtergrond, bij wie de Nederlandse taalontwikkeling niet goed tot ontwikkeling komt. De vraag is of er bij deze leerlingen sprake is van een ernstige taalverwerkingsproblematiek of dat ze onvoldoende aanbod hebben gekregen in het Nederlands en daardoor een achterstand hebben. Nu melden scholen dan meestal een leerling aan voor logopedie. Als dat onvoldoende effect heeft, vragen ze bij het HCO om een individueel onderzoek om de (non-verbale) intelligentie in kaart te brengen. Soms worden ook aanvullende instrumenten ingezet om het taalniveau te bepalen. Met een dynamisch onderzoek hopen we scholen veel meer handelingsgerichte adviezen te kunnen geven over hoe ze de leerling het beste kunnen begeleiden. Hierdoor kan het potentieel van een leerling beter tot zijn recht komen.'

Marlous Tiekstra legt uit hoe dit in zijn werk gaat: 'Het dynamisch onderzoek begint met een voormeting om het startniveau van de woordenschat te bepalen. Hierna volgen één à

twee korte trainingssessies waarin een leerling nieuwe woorden aangeboden en aangeleerd krijgt. In deze sessies zijn onze observaties heel belangrijk. We kijken welke tips heel specifiek het meeste effect hebben om de leerling te ondersteunen in het leren van nieuwe woorden. Hierna volgt een nameting om opnieuw het woordenschatniveau te bepalen. Ook kunnen we dan zien in hoeverre een leerling geprofiteerd heeft van de trainingssessies. Als blijkt dat een leerling onvoldoende profiteert van interventies, kunnen we in overleg met een intern begeleider en betrokken logopediste misschien sneller besluiten om een leerling door te wijzen voor een specialistisch onderzoek. Een leerling krijgt dan eerder de juiste hulp en begeleiding. Doel is dat ook deze leerlingen, ongeacht wat hun taalaanbod is geweest, meer kans hebben om te slagen in het onderwijs.'

PDO: leerpotentieel bij jonge kinderen

Scholen gezocht!

HCO zoekt scholen die mee willen werken aan de ontwikkeling van het nieuwe instrumentarium voor leerpotentieel en woordenschatontwikkeling. Neem voor meer informatie contact op met Femke Stad, f.stad@hco.nl, of Marlous Tiekstra, m.tiekstra@hco.nl.

PDO: leerpotentieel bij jonge kinderen

Om een beter beeld te krijgen van het leerpotentieel van jonge kinderen, heeft het HCO het PDO (Pedagogisch-didactisch observatie instrument) ontwikkeld. Dit geeft inzicht in de sterke kanten van een peuter of kleuter op verschillende ontwikkelingsgebieden. Het maakt zichtbaar welke ontwikkelkansen er zijn. Met het PDO observeer je op welke manier je nog beter kunt aansluiten bij de behoeften van een peuter of kleuter. Er wordt gebruik gemaakt van aantrekkelijke ontwikkelingsmaterialen.

Leerlingen kunnen vaak meer dan we vaak denken

Lia Bekking is als onderwijsadviseur nauw betrokken bij de ontwikkeling en uitvoering van het PDO. Daarnaast verzorgt ze samen met collega's scholing en intervisie voor HBO geschoolde kwaliteitsmedewerkers van de peuterspeelzalen, leerkrachten, intern begeleiders, ambulante begeleiders en onderwijsadviseurs. Lia: 'Ik ga op zoek naar waar een peuter of kleuter sterk in is, naar wat het kind wel kan en wat het kind dan inzet en hoe de begeleiders de ontwikkeling van dit kind kunnen stimuleren en de vaardigheden kunnen versterken. Ik observeer tijdens een PDO welke executieve functies en denkvaardigheden het kind inzet. Ook probeer ik het denken te stimuleren door bepaalde 'prompts', aanwijzingen, te geven. Ik wijs bijvoorbeeld op iets dat het kind kan helpen bij het oplossen van de taak. Ook help ik het kind bij het analyseren van de taak.

De adviezen die ik geef sluiten aan bij mijn observaties. Hierdoor levert een PDO concrete handelingsadviezen op. Mijn ervaring is dat kinderen vaak veel meer kunnen dan de begeleiders denken.'

Lia legt uit dat het PDO bewust spelenderwijs is opgebouwd, zodat peuters en kleuters er met plezier mee aan de slag gaan. Lia: 'Ze genieten van de een-op-een aandacht en willen graag met me mee. Voordat we beginnen zeg ik bijvoorbeeld: "De juf ziet dat jij veel dingen al heel goed kan. Ze wil graag weten wat je precies allemaal al goed doet en ook hoe ze je nog beter kan helpen in de groep". Ouders zijn meestal ook enthousiast over het PDO. Ze geven in het adviesgesprek aan dat ze hun kind herkennen in de beschrijving en vinden het fijn dat de sterke kanten van hun kind aandacht krijgen. Een moeder vertelde een keer dat haar zoon het ook leuk had gevonden om dit te doen. Hij had tegen haar gezegd: "Ik heb vandaag een vriend-juf gekregen, mama".'

Bijzondere leerstoel leerpotentieel

Het HCO doet onderzoek naar de effecten van dynamisch leerpotentieel onderzoek in de praktijk. Hiervoor werkt HCO samen met de Universiteit Leiden en brengt gezamenlijke wetenschappelijke publicaties uit. Er is regelmatig uitwisseling van kennis en ervaring tussen adviseurs van het HCO en wetenschappers van de Universiteit Leiden. Het HCO ondersteunt de bijzondere leerstoel van prof. dr. Wilma Resing voor Onderzoek naar intelligentie, dynamisch testen en leerpotentieel, aan de Universiteit Leiden. Prof. dr. Wilma Resing: 'Onderzoek naar leerpotentieel is vooral relevant voor leerlingen bij wie het vermoeden bestaat dat zij meer kunnen dan

zij in standaard situaties laten zien. Bij een dynamische test kijken we dan vooral naar wat een kind in een korte tijd met hulp kan bereiken en van wat voor soort hulp het kind profiteert. Het geeft begeleiders, ouders en leraren extra informatie over het kind, op grond waarvan zij hun handelen, kunnen baseren of aanpassen.'

